

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра міжнародного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Рівень вашої освіти – перший (бакалаврський рівень)

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Освітня програма – «Міжнародне право»

Факультет міжнародних відносин

Право власності. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань – 29 «Міжнародні відносини», спеціальності – 293 «Міжнародне право» факультету міжнародних відносин. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2023. 25 с.

Розробники:

Малига Вікторія Анатоліївна, к.ю.н, доцент, доцент кафедри міжнародного права

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародного права, протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Завідувач кафедрою міжнародного права

_____ (Репецький В.М.)

“29” серпня 2023 р.

© Малига В.А., 2023

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Право власності» розроблена відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» підготовки бакалаврів за спеціальністю – 293 «Міжнародне право» галузі знань – 29 «Міжнародні відносини».

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1	Галузь знань 29 міжнародні відносини <small>(шифр, назва)</small>	Нормативна (за вибором студента)	
Модулів – 2	Спеціальність 293 Міжнародне право	<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 2		2023-й	
Курсова робота		<i>Семестр</i>	
Загальна кількість годин – 120		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 12	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	<i>Лекції</i>	
		32 год.	год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		16 год.	год.
		<i>Лабораторні</i>	
		год.	год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	год.
ІНДЗ:			
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Ця навчальна дисципліна запроваджена для студентів-міжнародників з метою поглибленого вивчення ними фундаменту правового регулювання відносин власності з урахуванням діючого законодавства та міжнародної практики.

Економічні та правові реформи в Україні пов'язані зі становленням нових організаційно-правових форм, покликаних забезпечити перехід до ринкової економіки. Ця навчальна дисципліна не повторює положень цивільного права, а дозволяє студентам скласти чітку уяву про місце інституту власності в системі права України, провести аналіз законодавства інших країн про власність, оцінити зміст розглянутих категорій з урахуванням оновлення законодавчих джерел.

Зміст курсу охоплює деякі традиційні теми, наприклад, «Право спільної власності», «Цивільно-правовий захист права власності», а також націлює на більш ретельний розгляд найбільш складних, вузлових теоретичних і законодавчих аспектів відносин власності, наприклад, співвідношення речових та зобов'язальних прав.

Для забезпечення можливості самостійного вивчення студентами зазначених питань необхідні законодавчі акти, основна література, що можуть змінюватися і доповнюватися з урахуванням відповідних трансформацій. Наприклад, прийняття та введення в дію Цивільного та Господарського кодексів суттєво вплинуло на зміст вказаного курсу, хоча загальні уявлення про власність та право власності залишаються незмінними.

Завдання – отримати максимальні знання про право власності як міжгалузевий інститут; оволодіти системою теоретичних знань, які необхідні для вивчення галузевих юридичних наук, таких як «Цивільне право», «Міжнародне приватне право» та ін.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання і розуміння предметної сфери та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність застосовувати отримані знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

ЗК 8. Здатність працювати як автономно, так і в команді та відповідати за якість виконаної роботи.

ЗК 9. Здатність аргументовано обирати шляхи вирішення проблеми професійного спрямування, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

ЗК 14. Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології; дотримуватися вимог онлайн-безпеки.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 5. Здатність застосовувати знання засад та змісту основних галузей та інститутів міжнародного публічного права, права ЄС та національного права.

ФК 7. Здатність до юридичного обслуговування основних видів зовнішньоекономічних операцій та міжнародної економічної діяльності.

ФК 11. Знати і розуміти реальне співвідношення та взаємодії міжнародного права, зовнішньої політики та дипломатії, а також міжнародного та національного права.

ФК 14. Здатність надавати юридичні висновки і консультації з питань міжнародного права, національного права України; визначати юридичні ризики зовнішньоекономічних ініціатив, встановлювати шляхи їхньої мінімізації.

ФК 16. Уміння розробляти юридичну позицію в інтересах клієнта, а також контраргументи проти позиції опонентів; проводити дискусію з міжнародно-правових та загально-юридичних питань.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен:

знати: призначення, сутність, зміст права власності; місце права власності у системі речових прав; окремі повноваження власника; правовий статус окремих учасників відносин власності; основні цивільно-правові засоби захисту права власності; підстави виникнення та припинення права власності.

вміти: розмежовувати поняття «власність» та «право власності»; розрізняти форми власності і права власності; аналізувати правові норми, що закріплюють право володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном; тлумачити норми цивільного та господарського права.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Визначати переваги аргументів у процесі аналізу заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Проводити збір та аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 7. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 12. Виявляти знання і розуміння основних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної та міжнародної правових систем.

ПРН 13. Представляти інтереси клієнта у судах України та третейських судах, утворених за законодавством України, а також у міжнародному комерційному арбітражі та міжнародних судових установах.

ПРН 16. Використовувати практику ЄСПЛ, інших міжнародних судових та арбітражних органів, теоретичні знання з міжнародного і національного права для обґрунтування і захисту власної позиції, захисту інтересів клієнта та в інших професійних сферах.

ПРН 19. Застосовувати набуті знання та уміння при вирішенні практичних завдань.

ПРН 20. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів на національному та міжнародному рівнях.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Власність: поняття і зміст (4 год.)

Поняття власності як економічної категорії. Власність і товарне виробництво. «Благо» і «тягар» власності. Майнові відносини і відносини власності, правові форми їх закріплення. Власність як економіко-правова категорія.

Тема 2. Загальні положення про право власності (4 год.)

Поняття права власності. Зміст права власності та прав власника. Володіння, користування, розпорядження. Специфіка права власності. Форми власності і права власності. Співвідношення речових та зобов'язальних прав.

Тема 3. Право власності фізичних осіб (4 год.)

Правові форми індивідуального привласнення. Об'єкти права власності фізичних осіб. Фермерське господарство і його правова регламентація. Підприємництво як одне з джерел права приватної власності.

Поняття спільної власності, її види. Особливості правового регулювання спільної часткової власності. Суб'єкти спільної сумісної власності, її розділ.

Тема 4. Право власності юридичних осіб (4 год.)

Поняття колективної власності і права колективної власності. Приватна власність юридичних осіб. Суб'єкти права колективної власності. Підстави виникнення права колективної власності. Особливості його здійснення. Право власності орендних підприємств. Право власності господарських товариств. Особливості правового режиму майна окремих видів господарських товариств.

Суб'єкти права власності господарських об'єднань. Об'єкти права власності господарських об'єднань. Органи управління господарських об'єднань.

Тема 5. Право державної власності (4 год.)

Державна власність як форма привласнення. Право власності Українського народу: поняття, об'єкти. Поняття, особливості і суб'єкти права державної власності. Класифікація форм права державної власності. Право комунальної власності.

Тема 6. Права на чужі речі (6 год.)

Поняття прав на чужі речі. Речові права фізичних осіб, які не є власниками. Поняття та види сервітутів. Право користуватися земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право забудови земельної ділянки (суперфіцій).

Поняття та види речових прав юридичних осіб. Право господарського ведення. Право оперативного управління. Речові права держбюджетних установ. Право орендного підприємства на орендоване майно. Речові права, які обмежують право власності.

Тема 7. Цивільно-правовий захист права власності (6 год.)

Поняття охорони та захисту права власності. Система цивільно-правових способів захисту права власності. Віндикаційний позов. Негаторний позов: умови пред'явлення і задоволення. Позов про звільнення майна від арешту.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	семін. заняття	СРС
Власність: поняття і зміст	4	2	10
Загальні положення про право власності	4	4	10
Право власності фізичних осіб	4	2	10
Право власності юридичних осіб	4	2	10
Право державної власності	4	2	10
Права на чужі речі	6	2	12
Цивільно-правовий захист права власності	6	2	10
Всього:	32	16	72

5. Практичні заняття

Семінарське заняття 1.

Тема: Власність: поняття і зміст

1. Поняття власності як економічної категорії.
2. Власність і товарне виробництво. «Благо» і «тягар» власності.
3. Майнові відносини і відносини власності, правові форми їхнього закріплення.
4. Власність як економіко-правова категорія.

Ключові слова: власність, товарне виробництво, майнові відносини, предмет цивільного права, статика привласнення, динаміка привласнення.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте діюче законодавство та знайдіть норми, які характеризують власність як економіко-правову категорію. До аналізу можуть бути запропоновані: Конституція

України, Цивільний кодекс, Кримінальний кодекс, Кодекс законів про працю, Сімейний кодекс та інші нормативні акти за вибором студента.

2. Знайдіть у Цивільному та Господарському кодексах України та зафіксуйте письмово приклади презумпцій.

3. Знайдіть у діючому законодавстві України приклади реалізації понять «благо» та «тягар» власності.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

3. Концептуальні аспекти правового забезпечення розвитку відносин публічної власності / під заг. ред. В.А. Устименка. – К.: Десна Поліграф, 2014. – 119 с.

Семінарське заняття 2-3.

Тема: Загальні положення про право власності

1. Поняття права власності.
2. Зміст права власності і правомочностей власника.
3. Специфіка і сутність права власності.
4. Форми власності і права власності.
5. Поняття та співвідношення речових та зобов'язальних прав.

Ключові слова: право власності, володіння, володар, користування, розпорядження, власник.

Практичні завдання

1. Гр-ка С. звернулася до Старокиївського районного суду м. Києва з позовною заявою про визнання договору довічного утримання недійсним на підставі статей 41, 48, 56, 57 і 425 ЦК УРСР.

В судовому розгляді було встановлено, що за нотаріально посвідченим договором довічного утримання від 3 жовтня 2003 року гр-ка К. передала гр-ну Ш. у власність двокімнатну квартиру, а набувач квартири зобов'язався довічно її утримувати, зберігати за нею право довічного безоплатного проживання та надавати матеріальне забезпечення у розмірі 150 грн. на місяць. Згодом, 5 жовтня 2003 р. К. заповіла цю саму квартиру гр. С., яка проживала у неї за договором житлового найму. 14 жовтня 2003 р. гр. К. померла.

Рішенням Старокиївського районного суду м. Києва від 30 жовтня 2004 р. договір довічного утримання було визнано недійсним у зв'язку з тим, що відповідач неналежно виконував умови договору довічного утримання, не надавав померлій передбаченого грошового утримання. Крім того, у судовому рішенні зазначалося також, що після укладення договору довічного утримання не відбулося фактичної передачі квартири відповідачеві,

оскільки після підписання договору він у ній не проживав, не прописався, не зареєстрував договір і свою власність, а тому не став власником спірної квартири.

Проаналізуйте ситуацію. Чи є вказане рішення законним? Відповідь обґрунтуйте.

2. Знайдіть приклади ситуацій, за яких власник може позбутися права володіння, користування та розпорядження (або будь-якого з них) на законних підставах.

3. Знайдіть у діючому законодавстві приклади невластників, які на законних підставах володіють, користуються та розпоряджаються майном власника.

4. В чому сутність права власності, яке залишилося після арешту, накладеного на речі власника? Відповідь обґрунтуйте.

5. Складіть порівняльну таблицю за наведеними вимогами:

Володіння-факт	Володіння-право

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.

2. Господарське право: Підручник // О.П. Подцерковний, О.О. Квасніцька, А.В. Смітюх та ін.; За ред. О.П. Подцерковного. – Х.: Одісей, 2018. – 424 с.

3. Червоний Ю. Правове регулювання відносин власності в Україні // Юридичний вісник. – 1997. – № 1. – С. 84-89.

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

5. Право власності за Європейською конвенцією з прав людини: інформаційні матеріали щодо застосування Європейської конвенції з прав людини та протоколів до неї. – К.: Фенікс, 2007. – 55 с.

6. Куцкір Г.М. Засада недоторканості права власності: поняття, зміст і реалізація у кримінальному провадженні: автореф. дис. канд. юрид. наук / Галина Михайлівна Куцкір. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. – 20 с.

7. Ушакова Ю.А. Поняття, зміст та форми права власності: автореф. дис. канд. юрид. наук / Юлія Андріївна Ушакова. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України, 2011. – 20 с.

Семінарське заняття 4.

Тема: Право власності фізичних осіб

1. Поняття фізичної особи. Правовий статус іноземців в Україні.
2. Об'єкти та підстави виникнення права власності фізичних осіб.
3. Характеристика частки в спільній частковій власності як об'єкта права власності.
4. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності.
5. Особливості правового режиму спільної сумісної власності.

Ключові слова: фізичні особи, апатриди, аполіди, іноземні громадяни, підприємницька діяльність, спільна власність, спільна часткова власність, спільна сумісна власність, ідеальна частка, реальна частка, право переважної покупки, власність подружжя.

Практичні завдання

1. Знайдіть у діючому законодавстві та зафіксуйте письмово ті обмеження щодо права власності, які існують в Україні для іноземців (тобто іноземних громадян та апатридів).

2. Розкрийте та проілюструйте прикладами зміст принципу свободи підприємницької діяльності в Україні.

3. Складіть таблицю на підставі Цивільного та Господарського кодексів України:

№	Організаційно-правова форма підприємницької діяльності	Право на майно

4. Складіть схему «Право іноземних громадян на землю в Україні».

5. Брат та сестра мешкали в одній квартирі в якості наймачів. Брат приватизував свою частину квартири першим, і в січні 2013 року продав її громадянці М. Сестра приватизувала свою частку в березні 2013 року та у травні того ж року звернулася до районного суду міста Дніпропетровська з позовом до брата і громадянки М. про визнання договору купівлі-продажу недійсним, мотивуючи позов тим, що вона мала переважне право купівлі частки в праві спільної часткової власності. У липні суд цей позов задовольнив повністю.

Своє рішення суд обґрунтував тим, що позивачка не була сповіщена про продаж братом його частки. Це, на думку суду, суперечило вимогам ЦК України. У серпні 2013 року Дніпропетровський обласний суд це рішення скасував.

Проаналізуйте викладену ситуацію і дайте відповіді на наступні питання:

- 1) розкрийте зміст переважного права купівлі частки в праві спільної часткової власності;
- 2) чи мала таке право сестра? Обґрунтуйте свою точку зору;
- 3) чи правомірне рішення суду 1 інстанції? Знайдіть підстави для підтвердження чи скасування рішення.

6. Жителька села Заріччя Волинської області Кузіна звернулася до Вас (як адвоката) з проханням допомогти їй захистити її права на $\frac{3}{4}$ частину будинку, яку вона придбала у 1986 році в односільчанки.

Під час укладення договору купівлі-продажу сторони домовилися, що продавцю залишається $\frac{1}{4}$ частина будинку. При цьому виявилось, що в кімнату, яка залишилася у власності продавця, можливо потрапити лише через кімнати, придбані Кузіною.

Слід зазначити, що згідно зі ст. 226 ЦК УРСР, яка діяла на момент угоди, предметом договору купівлі-продажу не могла бути така його частина, яка не може бути виражена у

вигляді відокремленого житлового приміщення, за виключенням продажу її співвласнику. Але угода була зареєстрована.

В травні 2002 року $\frac{1}{4}$ частина будинку була подарована колишньою власницею будинку третій особі. Тепер Кузіна не може нормально користуватися своєю частиною будинку, адже через її кімнати ходять сторонні особи.

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповіді на такі питання:

а) чи мала право нотаріальна контора завірити договір дарування $\frac{1}{4}$ частини будинку сторонній особі без згоди Кузіної;

б) чи був зобов'язаний продавець продати їй $\frac{1}{4}$ частину будинку з урахуванням того, що кімнату, яка продається, не можна зробити відокремленим житловим приміщенням, та її переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності?

7. Складіть повідомлення про продаж частки у праві спільної часткової власності (з метою дотримання переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності) та позовну заяву в разі порушення цього права.

8. Проаналізуйте норми Сімейного кодексу та Кодексу про шлюб та сім'ю, дайте порівняльну характеристику майнових прав подружжя.

9. Складіть проект шлюбного договору, в якому Ви – одна із сторін.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.

2. Гриняк О.Б. Право спільної власності подружжя на житло за законодавством України: автореф. дис.... канд. юрид. наук / Олег Богданович Гриняк. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака, 2015. – 16 с.

3. Дзера О.В. Розвиток права власності громадян в Україні. – К., 1996.

4. Житловий кодекс України від 30.06.1983 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1983. – № 28. – Ст. 573.

5. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3. – Ст. 27.

6. Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19.07.92 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 246.

7. Ушакова Ю.А. Поняття, зміст та форми права власності: автореф. дис.... канд. юрид. наук / Юлія Андріївна Ушакова. – К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака, 2011. – 20 с.

8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

Контрольні питання

1. Яка форма привласнення здійснюється при наявності спільної власності?

2. Чи є спільна власність однією з форм власності?

3. Дайте поняття роздільної власності подружжя.

4. Наведіть характеристику переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності. Які наслідки порушень цього права?

5. У чому полягають відмінності ідеальних і реальних часток? Хто і навіщо їх визначає?

6. Розкрийте особливості правового порядку користування спільною частковою власністю.

7. Дайте поняття «виділ» та «поділ» спільної власності, порівняйте їх.

8. Яким чином звертається стягнення на частку в спільному майні?

9. Наведіть загальну характеристику правового режиму майна фермерського господарства.

Семінарське заняття 5.

Тема: Право власності юридичних осіб

1. Співвідношення права спільної власності та права колективної власності.
2. Юридичні особи як суб'єкти права колективної та приватної власності.
3. Підстави виникнення права власності юридичних осіб, особливості його здійснення.
4. Право власності орендних підприємств.
5. Право власності господарських товариств.
6. Суб'єкти та об'єкти права власності господарських об'єднань.

Ключові слова: колектив, юридична особа, колективна власність, спільна власність, право колективної власності, оренда, орендне підприємство, господарське товариство,

господарські об'єднання, асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, юридична особа, підприємства.

Практичні завдання

1. Знайдіть 10 розбіжностей між правом спільної та колективної власності та занесіть їх у таблицю:

Ознаки	Право спільної власності	Право колективної власності

2. Намалюйте та заповніть таблицю, виходячи з норм Закону України «Про господарські товариства» та Господарського кодексу:

№	Ознаки	АТ	ТОВ	ТДВ	ПТ	КТ
1.	Поняття					
2.	Правовий режим майна					
3.	Відповідальність засновників					
4.	Відповідальність учасників					
5.	Органи управління					
6.	Порядок виходу					

3. Проаналізуйте законодавство України про кооперативи та встановіть їх особливості шляхом заповнення порівняльної таблиці:

№	Ознаки	Кооперативи	Господарські товариства

4. Заповніть таблицю за означеними характеристиками:

№ п/п	Критерії порівняння	Об'єднання підприємств	Об'єднання (за законом «Про зовнішньоекономічну діяльність»)

5. Заповніть таблицю на підставі діючого законодавства:

№ п/п	Критерії порівняння	Господарські товариства	Господарські об'єднання
1.	Правовий режим майна		
2.	Керівні органи		
3.	Різновиди		
4.	Установчі документи		
5.	Порядок ліквідації		
6.	Засновники		

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
2. Про корпоратизацію підприємств: Указ Президента України від 15.06.1993 р. // Урядовий кур'єр. – 1993. – 17 червня. – № 89-90.
3. Про приватизацію державного майна: Закон України від 04.03.1992 р. // Відомості ВР України. – 1992. – № 24. – Ст. 348.
4. Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію): Закон України від 06.03.1992 р. // Відомості ВР України. – 1992. – № 24. – Ст. 160.
5. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. // Відомості ВР України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.
6. Про внесення змін і доповнень у Закон України «Про оренду майна державних підприємств і організацій»: Закон України від 14 березня 1995 р. // Голос України, 16 травня 1995 р. - № 87 (1087). – С. 4-5.
7. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. // Відомості ВР України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
8. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // Відомості ВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.
9. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 р. // Відомості ВР України. – 1992. – № 30. – Ст. 414.
10. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.
11. Яворська О.С. Договірні зобов'язання про передачу майна у власність: цивільно-правові аспекти: автореф. дис. ... докт. юрид. наук / Олександра Степанівна Яворська. – К.: Інститут держави і права імені В.М. Корецького, 2011. – 36 с.

Семінарське заняття 6.

Тема: Право державної власності

1. Державна власність як форма загальнонародного привласнення.
2. Особливості та суб'єкти права державної власності.
3. Класифікація форм права державної власності.
4. Право комунальної власності.

Ключові слова: державна власність, Український народ, загальнодержавна власність, комунальна власність, податки, збори, обов'язкові платежі, знахідка, скарб.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте діюче законодавство України та знайдіть особливості права комунальної власності у порівнянні з правом державної власності.
2. Знайдіть у діючому законодавстві норми, які підтверджують дві протилежні точки зору:
I точка зору – комунальна власність є окремою (абсолютно автономною) формою власності в Україні;
II точка зору – комунальна власність є лише однією з форм права державної власності.
3. Наведіть приклади та розкрийте зміст кожного зі спеціальних способів виникнення права державної власності.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
2. Конституція України від 28 липня 1996 р. // Голос України. – 27 липня 1996 р. – № 138 (1388). – С. 5-11.
3. Корнійчук Є.В. Юрисдикційні імунітети держав та їхньої власності: тенденції розвитку в міжнародному та внутрішньому праві: монографія / Є.В. Корнійчук; за ред. В.Н. Денисова. – Одеса: Фенікс, 2010. – 228 с.

4. Михайлич Р.А. Політико-правові засади реформування державної власності в Україні / Р.А. Михайлич. – К.: ГО «Комітет сприяння боротьбі з економічною злочинністю і корупцією», 2013. – 323 с.
5. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 р. // Відомості ВР України. – 1998. – № 34. – Ст. 228.
6. Перчеклій І. Право власності українського народу на природні ресурси: конституційно-правові основи: монографія / І. Перчеклій. – К.: Дрогобич: Коло, 2014. – 143 с.
7. Плакіда В.Т. Управління державною власністю: світовий досвід та реалії України: монографія / В.Т. Плакіда. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 399 с.
8. Положення про Державне казначейство / Затверджено Постановою КМ України від 31 липня 1995 № 590 // Фінанси України. – 1996. – № 7. – С. 119-124.
9. Право комунальної власності: сучасний погляд та перспективи розвитку: монографія / за заг. ред. В.А. Устименка. – Донецьк: ІЕПІ НАН України, 2013. – 523 с.
10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. // Голос України, 12 липня 1997 р. – № 102 (1602). – С. 5-14.
11. Про Фонд державного майна України: Закон України від 09.12.2011р. // Відомості ВР України. – 2012. – № 28. – Ст. 311.
12. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

Семінарське заняття 7.

Тема: Права на чужі речі

1. Поняття «фізична особа» та право слідування.
2. Класифікація речових прав фізичних осіб.
3. Сервітут: поняття та види.
4. Поняття і види речових прав юридичних осіб.

Ключові слова: фізична особа, громадянин, апатрид, сервітут, застава, іпотека, кооператив, член сім'ї наймача, юридична особа, право господарського ведення, право оперативного управління, основні фонди, оборотні кошти.

Практичне завдання

1. Складіть схему «Земельні сервітути в Україні».
2. У діючому законодавстві знайдіть норми, які регулюють речові права фізичних осіб на майно власника.
3. Визначте момент переходу права власності на квартиру у кооперативах.
4. Знайдіть у діючому законодавстві приклади особистих сервітутів (узуфруктів та узусів).
5. Згідно з діючим законодавством заповніть таблицю:

Права Ознаки	Право господарського ведення	Право оперативного управління
1. Суб'єкти		
2. Об'єкти		
3. Відповідальність		
4. Визначення		

6. Дайте характеристику правового регулювання іпотеки (у вигляді плану з 5 основних пунктів).

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3. – Ст. 27.

3. Конституція України від 28 липня 1996 р. // Голос України, 27 липня 1996 р. - № 138 (1388). – С. 5-11.

4. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. // Відомості ВР України. – 1992. – № 47. – Ст. 642.

5. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.92 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – Ст. 440.

6. Про внесення змін і доповнень у Закон України «Про оренду майна державних підприємств і організацій»: Закон України від 14.03.1995 р. // Голос України. – 16 травня 1995 р. – № 87 (1087). – С. 4-5.

7. Про господарську діяльність у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48. – Ст. 408.

8. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

Семінарське заняття 8.

Тема: Цивільно-правовий захист права власності

1. Поняття охорони і захисту права власності.
2. Система цивільно-правових способів захисту права власності.
3. Віндикаційний позов.
4. Негаторний позов: умови пред'явлення і задоволення.
5. Позов про звільнення майна від арешту.

Ключові слова: охорона, захист, безвісна відсутність, визнання померлим, віндикаційний позов, негаторний позов, арешт майна.

Практичне завдання

1. У травні 2014 року П. звернулася з позовом до громадянина К., членів його сім'ї та Львівського міськвиконкому про виселення з квартири. Позивачка посилалася на те, що Постановою Президії Львівського обласного суду від 13 листопада 2011 р. з вироку Шевченківського райсуду м. Львова від 15 квітня 1999 року, яким був засуджений її чоловік, виключено вказівку про конфіскацію будинку, оскільки останній належав їй на праві особистої власності. В 2014 р. позивачка одержала свідоцтво про право власності на будинок, але відповідачі, яким було надано цей будинок для проживання, відмовилися звільнити приміщення.

13 червня 2004 р. відповідачі приватизували спірну квартиру у конфіскованому будинку і одержали свідоцтво про право власності. У листопаді 2014 р. як позивач у справі виступила Л. – дочка П, яка розширила позовні вимоги і звернулася з вимогою визнати свідоцтво про право власності на приватизовану квартиру недійсним. У свою чергу відповідачі в січні 2015 р. подали зустрічний позов про визнання недійсними рішень Личаківської райради щодо конфіскованого будинку та свідоцтва про право власності.

Проаналізуйте зазначену ситуацію та вирішіть її з точки зору діючого законодавства. Яке рішення повинен прийняти суд після розгляду вказаних позовів?

2. У червні 2013 року гр-ка І. звернулася до Шевченківського районного суду м. Києва з позовом про припинення будівництва будинку на вулиці Ковпака, № 11, закриття вікон гаражних приміщень, вікон першого і другого поверхів, які виходять на її будинок, закриття проїзду провулком, оскільки цим порушується нормальна експлуатація її будинку, та про зміцнення схилу напроти будинку № 9. Крім того, позивачка просила стягнути з відповідачів майнові збитки в сумі 100 тис. грн. і за моральну шкоду в розмірі 40 тис. грн., завдані незаконним будівництвом багатоповерхового будинку.

Свої вимоги позивачка мотивувала тим, що відповідачі самовільно здійснювали будівництво, внаслідок чого в її будинку з'явилися тріщини, інші руйнування, чим їй заподіяна майнова шкода. Будівництво здійснювалося в години відпочинку, працювали крани та інша техніка, що завдало позивачці незручностей, заважало відпочинку, завдало моральних

страждань. Відповідачі, на думку позивачки, замість дозволеної реконструкції приватного двоповерхового житлового будинку незаконно збудували багатоповерховий будинок, який закриває попадання сонячного проміння на її будинок. Відповідачі самовільно відкрили закритий раніше проїзд провулком.

З аналогічними позовами звернулися ще три позивачі, але згодом провадження у частині вимог цих позивачів було припинено за заявою про відмову від позовів у зв'язку з добровільним задоволенням вимог відповідачами.

Проаналізуйте ситуацію. Чи можливо вважати вимоги гр-ки І. негаторним позовом?

Яке рішення в цьому випадку повинен прийняти суд? Проілюструйте рішення нормами діючого законодавства.

3. ЗАТ «Дарниця» звернулося до господарського суду м. Києва з позовом до ЗАТ «Будінвест» про звільнення земельної ділянки площею 0,69 га від тимчасових виробничих споруд. Позивач посилався на те, що згідно з рішенням виконкому Київської міської ради народних депутатів від 21 березня 1975 р. йому було надано земельну ділянку площею 11,5 га для будівництва заводських споруд. Тимчасово вільну площу розміром 0,69 га позивач надав у користування відповідачеві з умовою звільнити її від тимчасових споруд по завершенню будівництва фармацевтичного заводу. Однак після завершення будівництва заводу відповідач відмовився добровільно задовольнити вимоги позивача, вважаючи, що набув право на земельну ділянку та на тимчасові споруди.

Чи можливо характеризувати вимоги «Дарниці» як негаторний позов? Відповідь обґрунтуйте.

Яке рішення повинен прийняти суд у цій справі?

4. Славський залишив свою машину перед входом до магазину, а сам пішов придбати необхідне. Цим скористався Патров, який викрав машину та продав її незнайомій людині набагато дешевше реальної вартості. Цією людиною виявився Квасков. У нього й було знайдено машину після року пошуків (за номерами на двигуні). Славський вимагав повернути машину та виплатити йому моральну шкоду. Квасков категорично відмовився.

Проаналізуйте ситуацію.

Чи має право Славський заявити ввідикаційний позов?

Якщо так, то хто повинен бути відповідачем – Квасков чи Патров?

Відповіді обґрунтуйте нормами діючого законодавства.

Складіть у письмовому вигляді документ, необхідний для захисту права власності Славського.

5. Зорова відгодовувала двох бичків та свиню на продаж. Вночі невідомі залізли в сарай та вивели всіх тварин. Бичків вони продали в сусідньому селі Горіну, а свиню знайти так і не вдалося, як і самих крадіїв. Горін купив бичків за безцінь та, з остраху, що відберуть, одразу ж їх зарівав. До того часу, коли Зорова пред'явила йому ввідикаційний позов, м'ясо вже було продано або з'їдено.

Разом з тим, Зорова пред'явила ще один позов – до місцевої Ради та районного ВВС – про відшкодування вартості свині.

Визначте суб'єктів та об'єкти вказаних правовідносин.

Чи правомірні вимоги Зорової до Горіна, місцевої Ради та районного ВВС? Відповіді обґрунтуйте нормами діючого законодавства.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19-20, 21-22. – Ст. 144.

2. Дзера І.О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 256 с.

3. Гнатів О.Б. Захист права власності в цивільному праві: дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.03 / Гнатів Оксана Богданівна ; Нац. Академія внутрішніх справ. – Київ, 2015. – 202 с.

6. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ЗАЛІКУ З КУРСУ «ПРАВО ВЛАСНОСТІ»

1. Поняття та зміст власності як економічної категорії.
2. Власність та товарне виробництво. «Благо» та «тягар» власності.
3. Власність як економіко-правова категорія.
4. Поняття права власності.
5. Зміст права власності.
6. Сутність та специфіка права власності.
7. Форми власності. Правове закріплення рівності форм власності в змішаній економіці.
8. Поняття та співвідношення речових та зобов'язальних прав.
9. Індивідуальне привласнення, його різновиди. Правові форми індивідуального привласнення.
10. Право приватної власності, його законні джерела.
11. Право власності громадян, які займаються підприємницькою діяльністю.
12. Правовий режим майна приватного підприємства.
13. Правовий режим майна фермерського господарства.
14. Первісні (первинні) способи виникнення права власності.
15. Похідні способи виникнення права власності.
16. Підстави виникнення та припинення права власності.
17. Примусовий відбір майна у власника.
18. Право власності господарських об'єднань.
19. Колективне привласнення та його правові форми.
20. Суб'єкти права колективної власності.
21. Підстави виникнення права колективної власності.
22. Правовий режим майна орендних підприємств.
23. Господарські товариства: поняття, види та правовий режим майна.
24. Право спільної власності: поняття та види.
25. Право спільної часткової власності. Переважне право купівлі частки в спільній частковій власності.
26. Право спільної сумісної власності: поняття, суб'єкти, особливості.
27. Поняття, суб'єкти та види права державної власності.
28. Особливості права державної власності.
29. Право комунальної власності: поняття, суб'єкти, особливості здійснення.
30. Речові права фізичних осіб, які не є власниками.
31. Речові права юридичних осіб, які не є власниками.
32. Право господарського ведення: поняття, суб'єкти, об'єкти, особливості.
33. Право оперативного управління: поняття, суб'єкти, особливості.
34. Поняття та характеристика сервітутів.
35. Право земельного сервітуту.
36. Право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис).
37. Право забудови земельної ділянки (суперфіцій).
38. Органи самоорганізації населення як суб'єкти речових прав.
39. Цивільно-правові способи захисту права власності.
40. Віндикаційний позов: поняття, умови пред'явлення та задоволення.

41. Підстави та способи припинення права власності.
42. Правовий режим майна об'єднань, які не є юридичними особами.
43. Право казенного підприємства на майно.
44. Правовий режим майна підрозділів Збройних Сил України.
45. Відповідальність військової частини як суб'єкта господарської діяльності.
46. Права господарських товариств та їх учасників (засновників) на майно товариства.
47. Поняття та співвідношення спільної та колективної власності.
48. Право власності Українського народу: поняття, особливості.
49. Право орендного підприємства на орендоване майно.
50. Позов про оспорювання арешту на майно (про виключення майна з опису).
51. Негаторний позов (умови пред'явлення та задоволення).
52. Речові права юридичних осіб на господарювання з майном власника.
53. Поняття охорони та захисту права власності.
54. Цивільно-правовий захист володіння.
55. Поняття, ознаки та види речових прав.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основними методами навчання є:

1) пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний (розповідь, лекція, пояснення, робота з підручником, демонстрація та ін.) – викладач повідомляє матеріал, студенти його сприймають:

2) репродуктивний (відтворення знань і способів дій, діяльність за алгоритмом, програмою тощо) – студент виконує дії за зразком, наданим викладачем:

– проблемне навчання – викладач ставить перед студентами проблему і демонструє шляхи її розв'язання; студенти стежать за логікою розв'язування проблеми, отримують зразок вирішення питання;

– частково-пошуковий або евристичний – викладач розділяє проблему на частини, студенти здійснюють окремі кроки щодо розв'язання підпроблем;

– дослідницький, метод проектів – пошукова творча діяльність студентів стосовно розв'язування нових для них проблем.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Про викладанні права власності використовуються методи: усного та письмового опитування, дискусії, робота в групах, тестування.

Поточний контроль:

- усне опитування;
- перевірка тестових завдань;
- перевірка модульних завдань;
- перевірка письмових (індивідуальних, практичних) робіт, конспектів.

Підсумковий контроль: залік.

9. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: УНІВЕРСИТЕТУ, НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	Відмінно	Відмінно	Зараховано
81-89	B	Дуже добре	Добре	
71-80	C	Добре		
61-70	D	Задовільно	Задовільно	
51-60	E	Достатньо		
0-50			Незадовільно	Незараховано

Під час проведення практичних занять студент може набрати:

75 балів – за усні відповіді;

25 балів – тестові завдання (модульна контрольна робота).

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Право власності. *Навчально-методичне забезпечення дисципліни*. Львів: Факультет міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка, 2023. 23 с. URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/department/mizhnarodnoho-prava>.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Дзера І.О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні. – К.:Юрінком Інтер, 2001. 256 с.
2. Захист права власності: правові позиції Верховного Суду (коментарі науковців). За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. К.: ЕКУС, 2020. 496 с.
3. Каракаш І.І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси в Україні : монографія. К.: Право, 2017. 438 с.
4. Кот О.О. Перехід прав кредиторів: Історія. Теорія. Законодавство. К.: Юрінком Інтер, 2002. 160 с.
5. Некіт К.Г. Право приватної власності в інформаційному суспільстві: теорія і практика : монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 554 с.
6. Право власності: способи захисту крізь призму судової практики : монографія / За заг. ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. К.: ЕКУС, 2023. 616 с.
7. Право власності в Україні / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. К., 2000.
8. Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Некіт К.Г. Право власності : навч. посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 256 с.
9. Харченко Г.Г. Речові права : монографія. К.: Алерта, 2017. 556 с.
10. Цюра В.В. Речові права на чуже майно. К.: КНТ, 2006. 136 с.

Додаткова:

1. Безсмертна Н. Публічність як один з принципів речових прав на нерухоме майно. *Право України*. 2005. № 6. С. 47–50.
2. Венедіктова І.В. Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; КНУ ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 43 с.
3. Гончаренко М.Б. Речові права на нерухомість : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / М.Б. Гончаренко; Ун-т внутр. справ МВС України. Х., 1999. 19 с.
4. Гриняк А.Б. Цивільно-правовий договір як підстава виникнення права спільної власності фізичних осіб : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / А.Б. Гриняк; НДІ приват. права і підприємництва Академії правових наук України. К., 2007. 20 с.
5. Діковська І.А. Принципи правового регулювання міжнародних приватних договірних зобов'язань. К.: Юрінком Інтер, 2014. 464 с.
6. Кузнєцова Н. Стан і тенденції розвитку цивілістичної науки в Україні. *Право України*. 2014. № 6. С. 9–14.
7. Майданик Р. Довірча власність і фідучія: місце і перспективи в системі права України. *Право України*. 2011. № 5. С. 18–28.
8. Маковій В.П. Набувальна давність у цивільному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; Харківський нац. ун-т внутр. справ МВС України. Х., 2007. 20 с.
9. Отрадна О.О. Проблеми вдосконалення механізму цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань. К.: Юрінком Інтер, 2014. 328 с.
10. Спасибо-Фатєєва І. Форми права власності. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 3 (58). С. 145–154.
11. Нагнибіда В.І. Речові права на чуже майно: порівняльно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. К., 2010. 20 с.
12. Харченко О.С. Підстави припинення права власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; НДІ приватного права і підприємництва Академії правових наук України. К., 2007. 20 с.
13. Розгон О.В. Межі та обмеження права власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 ; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Х., 2005. 20 с.
14. Сосніна Г.В. Правове регулювання сервітутів в Україні : автореф. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; Міжнар. гуманітар. ун-т. О., 2015. 20 с.
15. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 1998. 336 с.